

творення Чеської Республіки в стабільну європейську державу з ринковою економікою та усталеною політичною структурою, котра увійшла до НАТО та ЄС в якості одного з найпідготовленіших претендентів. Новий зовнішньополітичний курс формувалася чеською дипломатією не без певних коливань. Вирішення визначених завдань вимагало значних компромісів та виявилось доволі пролонгованим за часом. В певному сенсі, на думку аналітиків, "повернення до Європи" здійснювалось для чехів шляхом неабияких жертв та самообмежень. Однак динамічно й послідовно рухаючись шляхом європейської та світової інтеграції, ця країна стала повноправним загальновизнаним суб'єктом міжнародних відносин, важливим чинником миру та безпеки.

1. Глинкіна С.П. Центрально-Восточная Европа на пути в Евросоюз // Новая и новейшая история. – 2007. – №3. 2. Евробюлетень. – 2003. – Квітень. 3. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Упоряд. Ф. Шіммельфенінг, У.Зедельмаєр. – К., 2010. 4. Зашкільняк Л.О., Крикун М.Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. – Л., 2002. 5. Копійка В.В. Розширення Європейського Союзу. Теорія і практика інтеграційного процесу. – К., 2002. 6. Кріль М.М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.) – К., 2008. 7. Лібералізація руху капіталу в ході євроінтеграції: досвід країн Центральної Європи / За ред. А.О.Еліфанова.– Суми, 2007. 8. Мартинов А.Ю. Спільна зовнішня та оборонна політика Європейського Союзу. (90-ті рр. XX ст. – 10-ті р.р. XXI ст.). Погляд з України. – К., 2009. 9. Панек Я., Пешек И. Национальные и религиозные меньшинства на протяжении тысячелетней истории Чешских земель // Славяноведение. – 2003. – № 1. 10. Перкин Д., Шамшин И. Чехия: кризис завершен созданием нового правительства // Компас. – 2005. – № 19. 11. Політична географія і геополітика / За ред. Б.П.Яценка. – К., 2007. 12. Синенький А. Назад к германцам. Чешский путь в высшее европейское общество // Киевский Телеграф. – 2003. – 3–9 марта. 13. Страны Центральной и

Восточной Европы на пути в Европейский Союз. – М., 2002. 14. Україна і Європа (1990-2000 рр.). Ч. 1. Україна в міжнародних відносинах з країнами Центральної та Південно-Східної Європи. Анотована історична хроніка. – К., 2001. 15. Центральноєвропейские страны на рубеже XX–XXI веков. Аспекты общественно-политического развития. Историко-политологический справочник. – М., 2003. 16. Чеклина Т. Чехия: накопление неблагоприятных тенденций // МЭ и МО. – 1998. – № 9. 17. Чехия и Словакия в XX веке: Очерки истории: В 2 кн. / Отв. ред. В.В.Марьина. – М., 2005. – Кн. 2. 18. Чехия сегодня // <http://www.czechtoday.cz/>. 19. Чорней П., Покорны Й. Краткая история Чешских земель до 2004 года. – Прага, 2006. 20. Шишелина Л.Н. Вишеградская четверка и Европейский Союз: разочарование в стабилизирующей роли ЕС // Современная Европа. – 2007. – №4. 21. Щодо механізму набуття Чеською Республікою членства в НАТО. – Прага, 1998. 22. Щодо підсумків інтеграції збройних сил Чеської Республіки в НАТО (1999–2002 рр.). – Прага, 2003. 23. Щодо підсумків 3-х річного членства Чеської Республіки в НАТО. – Прага, 2003. 24. Экономические реформы в Чешской Республике: вызовы и уроки // http://www.cato.ru/pages/137?idcat=204&id_theme=194-42k/. 25. Этапы развития Европейского Союза (хронология) // Современная Европа. – 2001. – № 3. 26. Agenda 2000: For a Stronger and Wider Union. – Brussels, 1997. 27. European Commission. White Paper: Preparation of the Associated Countries of Central and Eastern Europe for Integration into the Internal Market of the Union. COM (95) 163 final. – Brussels. – 1995. – 3 May. 28. European Council in Copenhagen, 21-22 June 1993: Presidency // The European Councils: Conclusions of the Presidency 1992–1994. – Brussels, 1995. 29. Evropská (asociální) dohoda mezi ČR a Evropskou unií z 4. 10. 1993 // <http://www.euroskop.cz/167/sekce/asociacni-dohoda/>. 30. Koncepce zahraniční politiky České Republiky. – Praha, 1999. 31. Koncepce zahraniční politiky České Republiky na léta 2003–2006 // <http://stary.mepoforum.sk/index.php?id=111/>. 32. Kudy kam. Deset let po listopadu 1989 v průzkumech STEM. – Praha, 2000. 33. Pick O., Handl V. Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004. Úspěchy, problémy a perspektivy. – Praha, 2004. 34. Pravidelná zpráva Evropské komise o České Republice za rok 2001. – Bruxelles, 13 listopadu 2001. 35. Zpráva o zahraniční politice České Republiky za období od července 1998 do prosince 1999. – Praha, 2000.

Надійшла до редколегії 17.02.12

Н. Ніколаєва, канд. іст. наук

ПРОВЕДЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО З'ЇЗДУ МОНАРХІВ У ЛУЦЬКУ В СІЧНІ 1429 РОКУ

У статті проаналізовано та систематизовано інформацію про важливу дипломатичну подію середньовічної історії України - проведення за ініціативи Великого князя Литовського Вітовта з'їзду європейських монархів у Луцьку у січні 1429 р. Особливу увагу приділено аналізу інтересів держав, представники яких проводили переговори в Луцьку. Визначено наслідки переговорів та їх роль в подальшій долі європейських країн.

The information about the important diplomatic event of the medieval history of Ukraine - initiated by Grand Duke of Lithuania Vytautas the Congress of European monarchs in Lutsk in 1429 is analyzed in this article. The special attention is paid to the investigation the interests the states whose representatives provided negotiations in Lutsk. The consequences of the negotiations and their role in the subsequent fate of European countries are defined in the article.

Постановка наукової проблеми.

З'їзд європейських монархів у Луцьку – це важлива дипломатична подія в середньовічній історії України, яка відбулася в Луцьку у січні 1429 р. З'їзд мав за мету розв'язати політичні та економічні питання тодішньої центрально-східної Європи. Вивчення з'їзду 1429 р. має велике значення для з'ясування ролі і місця українських земель та їх правителів в тогочасній Європі.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми.

Про події з'їзду за останні два століття написано чимало книг, причому як українськими, так і польськими [1, 2, 3], російськими [4, 7, 18] та іншими авторами. Треба сказати, що постаті короля Ягайла та князя Вітовта досить добре проаналізовані в українській, російській та польській історіографії, а тому в книгах про них часто згадується і Луцький з'їзд 1429 р. Найновішими дослідженнями в українській історіографії з цієї теми є книга Т.Садовнік, О.Бірюліної, В.Барана [11], яка з 2005 р. була видана двічі та Ф. Мандзюка і В. Окуневича [9]. Також слід зазначити нові праці П.Троневи́ча [13, 14, 15, 16, 17], С.Терського [12] та інших дослідників. В останні роки проводились наукові конференції, присвячені з'їзду 1429 р., матеріали доповідей їх учасників були опубліковані окремими виданнями [6].

Мета і завдання.

Метою статті є проаналізувати причини скликання Луцького з'їзду монархів 1429 р. та з'ясувати, які інтереси переслідували його основні учасники. Другим завданням є з'ясувати результати переговорів та прослідкувати, чи вони виконувалися згодом. Також важливим є простежити роль особистих та політичних стосунків між учасниками з'їзду на результати переговорів, адже цьому питанню досі в українській історіографії приділялося досить небагато уваги.

Виклад основного матеріалу. Передумови та причини проведення Луцького з'їзду монархів були наступними. Кревська унія (1385 р.) передбачала у перспективі об'єднання Великого князівства Литовського (далі – ВКЛ) і Польщі і цим самим не давала можливості литовським правителям розгорнути свої амбіції на утвердження самостійності ВКЛ. Польська Коронна рада уважно стежила за діями великого князя литовського, кидаючи підозру на будь-які іноземні контакти правителів Великого князівства Литовського [18; с. 339]. Вітовт (Вітаутас) Кейстутович, ставши у 1392 р. Великим князем литовським після тривалого протистояння, відчував цей тиск і мріяв про суверенність князівства. Його амбіціям посприяла битва 1410 р. під Грюнвальдом, де він відіграв значну роль у перемозі над лицарями Тевтонського ордену. Король угорський, германський, чеський

Сигізмунд (в майбутньому - Імператор Священної Римської Імперії) заохочував Вітовта до коронації, бо хотів повністю відділити Литву від Польщі, щоб послабити вплив останньої на угорців і прусів, позаяк Сигізмунд мав там свої інтереси [5; с. 142, 154]. В подальшому він, можливо, хотів створити союз між литовцями, угорцями, німцями проти польської держави. Також інтереси Польського королівства, Великого князівства Литовського і Сигізmunда перетнулися в Чехії, яка після смерті 1419 р. короля залишилась без монарха. У 1420 р. чехи відмовились визнавати своїм королем Сигізmunда, запропонували корону Вітовту, і той прислав у Чехію свого повноважного представника Жигмонта, що спровокувало збройний конфлікт. Отож, питання про коронацію Вітовта і створення окремого литовсько-руського королівства мало вирішуватися в Луцьку [7; с. 240].

Крім того, були нерозв'язаними багато складних політичних та економічних питань, які назріли на той час в Центральній та Східній Європі: стосунки з турками, ситуація в Чехії, питання щодо поширення діяльності католицької церкви, різні торгівельні питання тощо. Очевидно, середньовічні монархи були об'єктивно зацікавлені в організації особистої зустрічі. На якій можна би було у вузькому колі обговорити всі наболілі питання.

Зробивши Луцьк південною столицею ВКЛ (фактично – другим за значенням містом держави), Вітовт вирішив провести з'їзд саме тут. У проведенні такого міжнародного з'їзду правителів Вітовт вбачав продемонструвати зростання свого авторитету у Східній Європі. Очевидно, запрошення гостям гінцями князя були розіслані заздалегідь. Монархи прийняли запрошення, вирішили з'їхатися в Луцьк, де кожен прагнув скористатись можливістю розв'язати свої проблеми. Крім того, це була непогана можливість побачити один одного, а для князівського оточення – ще й весело провести час (на полюванні та під час застілля).

Про хід з'їзду можемо довідатись з віцілених джерел, в першу чергу – з "Історії Польщі" Яна Длугоша. У джерелах міститься доволі повний опис з'їзду, адже подія була на той час непересічним явищем.

На початку січня 1429 р. іноземні гості почали з'їжджатися в місто. Для їх розміщення були приготовані двори і будинки не тільки в Луцьку, а й на його околицях. За розпорядженням литовської влади в Луцьку та його околицях були заготовлені сотні бочок вина та пива, стада лосів, зубрів, диких кабанів, домашні воли, барани, золоте та срібне столове приладдя. Також, очевидно, наводився порядок у самому місті і у замку, який в той час вже був кам'яний і досить добре укріплений. Очевидно, приготування йшли не один місяць. За оцінками істориків, загалом у складі іноземних делегацій у Луцьк приїхало до 15 тисяч осіб, що перевищувало населення міста в кілька разів [16; с. 23].

З'їзд мав досить-таки представницький вигляд. Господарями були Великий князь Литовський Вітовт з литовськими і руськими князівськими родами, які були опорою його влади, серед яких: Сангушки, Курцевичі, Чарторийські, Четвертинські, Гольшанські, Друцькі, Острозькі, Кірдеї, а також луцькі католицькі, православні, вірменські єпископи, єврейське духовенство.

Королівство Польське представляли Король Владислав II Ягайло, краківський архієпископ Ян Тарновський, краківський єпископ Збігнєв Олесницький, воєвода краківський, сенатор Войцех Ястжембець, представники родин Остророгів, Самотульських, Михаловських, князі брест-куявські, ліґницькі, поморські. Взагалі польський король вважав, що перебуває на своїй території, бо Велике князівство Литовське перебувало в союзі з Польщею, а Вітовт юридично був у його підпорядкуванні [11].

Германію та Угорщину представляв майбутній імператор Священної Римської імперії – король римський Сигізмунд I Люксембург. Він також носив титул короля чеського, хоча чехи зовсім не хотіли його бачити своїм королем, і якраз в ці роки відбулась Гуситські війни (саме за участі Сигізmunда в 1415 р. на Констанському соборі був спалений Ян Гус). З Сигізmunдом прибула його дружина Барбара, також його супроводжували німецькі і чеські заможні родини, угорські та австрійські пани, багато дворян, прислуг, збройної сторожі.

Північні європейські королівства на Луцькому з'їзді монархів представляв король норвезький, данський і шведський Ерік, в історію він увійшов, як Ерік Померанський (1382–1459). Він дійсно був королем аж трьох країн: Норвегії з 1389 до 1442 (як Ерік III), Данії з 1396 до 1439 (як Ерік VII), Швеції з 1396 до 1439 (як Ерік XIII).

Окрім двох названих монархів, яких разом з Вітовтом та Ягайлом можна вважати найбільш значними політичними постатями з'їзду, поважними були і інші гості. Інфляндський Орден представляв Магістр Ордену Зіґґфрід Ландорф Шпанхайм зі своїми рицарями. Тевтонський Орден був представлений Командором Балґі. Папа Римський Мартин V прислав свого посланця – легата Андрія Домінікана. Візантійську імперію представляли послы імператора Іоанна VIII. Московське князівство представляли послы Великого князя Василя II Васильовича та митрополит Фотій. Також були присутні і керівники сусідів Московського князівства – Великий князь Рязанський Іван Федорович, великий князь Тверський Борис Олександрович. Також на з'їзді були присутні кілька керівників степових державних утворень – татарські хани Перекопської, Донської, Волзької орд [6; 11].

Першою до Луцька прибула польська делегація, згодом інші.

Римський король Сигізмунд I Люксембург зацікавився і прибув до Луцька тільки в 20-х числах січня. Його зустріч була особливо пишною, далеко за місто виїхали господарі на чолі з Вітовтом і Ягайлом та представники руської, латинської, вірменської, єврейської, караїмської громад Луцька. Після урочистої зустрічі процесія рушила до самого міста. Назустріч виходили багато людей з сіл, самих лучан та вже прибулих гостей з'їзду. Процес мав певне значення презентації, де кожен володар намагався подати своє представництво якомога пишніше.

Поки не почалися дипломатичні переговори, гості розважалися, що було типовим явищем для епохи середньовіччя. За підрахунками Длугоша та інших істориків, щодня споживалося 700 бочок меду, вина, мальвазії та інших напоїв, 700 волів, 1400 баранів, сотні лосів, диких кабанів, а також інші страви. В перервах між дискусіями гості проводили час в різних забавах, лицарських турнірах, полюваннях. Блазень Генне, який, як потім виявилось, був таємним агентом Сигізmunда і шпигував на його користь, поки перебував при дворі Вітовта – активно розважав гостей [3; с. 11].

Дипломатичні засідання відбувалися у князівському палаці, який знаходився у Верхньому замку Луцька. На жаль, до сьогодні цей палац не зберігся. Проблеми, які вирішувалися на з'їзді торкалися політичного, економічного, військового та релігійного аспектів життя Європи. На їх аналізі слід зупинитись детальніше.

Чи не найголовнішим питанням з'їзду було питання про коронування Великого князя Литовського Вітовта. Аби відвернути амбіції Вітовта на Чеське королівство (що йому пропонували самі чехи), і щоб ослабити Польщу, Сигізмунд здавна підбурював Вітовта на те, щоб він став королем, а Велике князівство Литовське – Литовським королівством. Вітовт також прагнув досягти цієї мети, адже бачив в цьому можливість посилити

роль своєї держави. Коронування Вітовта було вигідно і давньоукраїнським княжим родам, адже литовці прихильно ставились до культури давньої України-Руси.

Активними противниками створення на базі Великого князівства Литовського литовсько-руського королівства були поляки, які керувалися тим, що литовці не мають права нехтувати унійними зобов'язаннями 1385 р. Коли Сигізмунд та його оточення поставили перед Ягайлом пропозицію про коронацію Вітовта, Ягайло вимушений був дати попередню згоду на це, але невдовзі під тиском польської знаті всіляко став ухилятися від виконання цієї обіцянки. В результаті, висловивши свій протест, польська делегація покинула Луцьк. Таким чином, одне з головних питань з'їзду (коронація Вітовта), на успішне вирішення якого небезпідставно сподівалися Сигізмунд та Вітовт, було зірване поляками [4; с.239-241].

Ягайло незабаром офіційно зрікся своєї згоди на коронацію Вітовта в листі до Сигізмунда, мотивуючи це залежністю Великого Князівства від Польщі. Після цього листа Вітовт вирішив коронуватися всупереч бажанню Ягайла. Ця історія мала цікаве продовження. Дослідник О. Русина вважає, що справа загострювалася, хвилювала Європу, ображені магнати обох держав (Литви і Польщі) ставили питання про війну. Щоб загасити справу, Ягайло навіть запропонував Вітовтові зректися престолу, з тим, щоб польська корона перейшла до Вітовта, але останній і литовські магнати стояли твердо на окремішності держав, і Вітовт відмовився від польської корони. Нарешті, на 8 вересня 1430 року у Вільні було призначено коронування Вітовта. Коронаційні акти були підготовлені у канцелярії Сигізмунда і за ними Литва проголошувалася королівством на вічні часи. У Вільно з'їхалися почесні гості - Ягайло, великий князь Московський з іншими московськими князями, царгородські й татарські послы. Що було далі достеменно не відомо, але є версія, що оскільки корону везли з Німеччини територією Польського королівства, невідомо, чи було польської знаті перехопили її в дорозі, і коронування знову було відкладене. Невдовзі 27 жовтня 1430 року Вітовт раптово помер.

Цей кольоритний епізод цікавий тим, що, з одного боку, малює державну свідомість Вітовта та литовських магнатів, а з другого – свідчить про серйозне ставлення Сигізмунда і взагалі Європи до ВКЛ. В цісарській канцелярії зберігся коронаційний акт, в якому Литву проголошувалося на вічні часи королівством, що його королі ніколи не будуть нічийми васалами.

Одним з головних питань на Луцькому з'їзді було так зване Волоське питання. Воно була пов'язане з давньою територіальною суперечкою. Угорці, турки та поляки претендували на землі Молдавії. У боротьбі з турками Молдавія (на основі договору 1412 р. у Либло), мала виступати на боці Сигізмунда. Але вона не виконувала зобов'язання. Сигізмунд за це пропонував поділити цей край між Польщею та Угорщиною.

В історіографії є також думка, що пропозиція стосовно розділу Молдавії, зроблена імператором Сигізмундом, лише формально була зумовлена тим, що господар Александр за угодою 1412 р. не хотів воювати з турками. У дійсності ж імператор хотів видалити з молдавського престолу Олександра, що був ленником (ленник (арх.) – власник під владою государя з уплатою йому ленної податі) Польщі й ще кілька років тому назад обіцяв їй допомагати військом у випадку її війни з Угорщиною. Звісно, у польської делегації пропозиція Сигізмунда не зустріла співчуття й залишилося без наслідків [6; 11].

Особливе місце під час перемовин займало питання створення протитурецької коаліції. Монархи, які мали

свої інтереси на Балканах, або поблизу Дунаю, були занепокоєні турецькою загрозою. Слід зазначити, що в той час дипломатичні відносини Турецької Порти і Візантії не були стабільними: часом були війни, часом встановлювався мир. Але європейців лякало те, що османсько-венеціанська війна 1423–1430 рр. склалася на користь турків. Турецька облога Константинополя у 1422 р. не давала підстав на сподівання мирного майбутнього між Візантією та Турецькою Портою, всім було очевидно, що Візантія слабне, а значить існувала загроза проникнення мусульман в християнську Європу. Сигізмунд виступив з пропозицією до Литви та Польщі увійти до протитурецької коаліції, на що поляки відповіли своїм небажанням наражатися на велику небезпеку доти, доки коаліції не сформує велика кількість європейських держав [6; 11].

Окремо обговорювалось Ганзейське питання. Король Ерік був зацікавленим у тому, щоби врегулювати відносини скандинавських королівств та Данії з містами Німецької Ганзи, щоб уникнути тривалого збройного протистояння, фінансових втрат і збитків. Давні сутички між ними та Данією виснажували його королівство. Отож на з'їзді обговорювалися питання про врегулювання відносин Данії з містами Ганзи.

Значну увагу учасники з'їзду приділили обговоренню релігійних питань. На з'їзді стояло питання про можливість унії католицької та православної церков. Треба сказати, що Вітовт, як амбіційний державний діяч, прагнув мати у Великому князівстві Литовському самостійну церковну організацію. Унію церков підтримував Сигізмунд та папські послы, які, очевидно, вбачали в ній можливість поширення впливу Риму на Схід (тим більше, що падіння впливу Візантії ставало дедалі більш очевидним, а католицька церква після Констанського собору 1415 р. стала все ж більш монолітною). Проте православне духовенство відмовилося навіть вступати в серйозну дискусію, отже ця справа закінчилася нічим [6; 11].

Під час з'їзду обговорювалися також питання розколу католицької церкви і діяльність гуситів у Чехії. Ситуація в Чеському королівстві взагалі виглядала досить таки запутаною. Після смерті Чеського короля Вацлава IV у 1419 р., гусити підняли повстання проти претендента на трон імператора Сигізмунда I Люксембурга, та запропонували чеську корону польському королю Ягайлу. Після роздумів Ягайло відмовився, і чехи запропонували корону Великому князю Литовському Вітовту. Той погодився, але заявив чехам, що сам виїхати не може, залишивши чехам сподівання лише на свої власні сили. 14 липня 1420 року полководець Ян Жижка розгромив війська Сигізмунда під Прагою у битві біля Віткової гори, а у 1421 р. чеський сейм оголосив Сигізмунда таким, що втратив чеський королівський престол.

Зважаючи на такий розвиток подій, у 1422 р. Вітовт (можливо, за негласної підтримки Ягайла) вирішив спробувати закріпити свій вплив в Чехії і послав туди 5-тисячне військо, призначивши королівським намісником у Чехії свого ставленика - Жиґимонта Корибутовича. Під натиском гуситської армії та литовських підрозділів, якими керував намісник Жиґимонт, війська Сигізмунда I змушені були відступити до Угорщини. 16 травня 1422 року Жиґимонт Корибутович увійшов до Праги, де був проголошений правителем Чехії.

Але Сигізмунд не здавався, і щоб відстояти свої претензії на Чеську корону звернувся зі скаргою до Риму. Невдовзі Папа Римський Мартін V почав тиснути на Вітовта й Ягайла, щоб Жиґимонт покинув Чехію. 24 грудня 1423 р., відповідно до угоди Ягайла з імператором Сигізмундом, Жиґимонт Корибутович зі своєю армією залишив Прагу. Але вже 1424 року чеські послы знову

звернулись до Жигимонта, щоб він прийняв пропозицію зайняти Чеський трон. 29 червня 1424 року Жигимонт на чолі з загону чисельністю 1500 лицарів знову вступив до Праги. Там він був проголошений королем, але коронований так і не був.

З цим ніяк не міг погодитись Сигізмунд, і організував новий похід проти чехів. 16 червня 1426 року армія під проводом Жигимонта Корибутовича знову перемогла імператорські війська Сигізmunда I у битві біля Усті-над-Лабем. Після цього почались переговори між Сигізmunдом, Ягайлом та Жигимонтом Корибутовичем. Невдоволені самим фактом переговорів загопи радикальних таборитів знову підняли повстання.

Отож, як бачимо, Луцький з'їзд монархів Європи відбувався саме в розпал Гуситських війн в Чехії. Не дивно, що Сигізмунд, як організатор протигуситських походів, був зацікавлений домовитись з Ягайлом і Вітовтом щодо Чехії. Цілком можливо, що коронування Вітовта було тісно пов'язане з чеськими подіями, адже Сигізмунд був зацікавлений у посиленні суперечок між ВКЛ та Польщею, створенні Литовського королівства, можливо – в обмін на остаточний відхід литовських військ з Чехії. Щодо Вітовта, то він, можливо, якраз і вв'язався у чеські події з метою підвищити статус ВКЛ, зігравши на протиріччях між чехами, Ягайлом та Сигізmunдом.

Так чи інакше, але Луцький з'їзд не зміг остаточно вирішити ці протиріччя. Гуситські війни тривали і після 1429 р. Лише у 1436 р., тобто незадовго до смерті, Сигізмунд знову став повноправним королем Чехії.

Крім того, на Луцькому з'їзді обговорювалася низка фінансово-економічних та торгівельних європейських питань, зокрема, про вироблення правил торгівлі, про податки, про судноплавство у Балтії тощо. На жаль, більшість документів про тогочасні події згодом було втрачено і подробиці домовленостей до нашого часу не збереглися.

Після завершення з'їзду правителі роз'їхалися з Луцька. Доля монархів – учасників Луцького з'їзду склалася по-різному. Великий князь Литовський Вітовт раптово помер 27 жовтня 1430 року. Майже через чотири роки після нього помер польський король Владислав II Ягайло. Це сталося 1 червня 1434 года в м. Городку (сучасна Львівська область). У "Історії Польщі" Яна Длугоша записано, що він помер від застуди. Імператор Священної Римської імперії Сигізмунд I Люксембург помер 9 грудня 1437 р. Найдовше з усіх прожив Ерік Померанський. У 1433 році він переніс свою столицю з Роскілле до Копенгагена, який цього моменту стає столицею Данії й головним містом Кальмарської унії. У 30-х роках розгорнулося невдоволення у Норвегії та Швеції кадровими призначеннями на високі посади у ці країни корінних датчан. Блокада Ганзою портів цих міст погіршила становище торгівлі. У Швеції у 1434 р. спалахнуло повстання, яке охопило значну територію. В той же час данська аристократія намагалася обмежити повноваження Еріка Померанського. Останній намагався протидіяти цим задумам, проте невдало, і у 1439 році він вимушений був залишити Данію та оселитися на острові Готланд. Ерік Померанський до 1449 року намагався повернути собі корону Данії. В цьому році він передав Готланд новому данському королеві Кристіану I. Навзаєм Ерік зміг повернутися до Померанії, де став герцогом Померанії-Штолпа (сучасний Слупськ у Польщі). Тут він й помер у м. Рюгенвальд 3 травня 1459 року.

Висновки. Наслідки Луцького з'їзду 1429 р. та його історична роль досить-таки неоднозначні. З одного бо-

ку, для середньовічного Луцька, як одного з головних міст ВКЛ, з'їзд монархів був важливою дипломатичною та історичною подією, який підкреслив вагомість міста у розвитку ВКЛ та Королівства Польського. Очевидно, він був організований на досить високому, як на той час, рівні. Треба сказати, що цей з'їзд (за вцілілими історичними джерелами) був, мабуть, найбільш представницьким в усій історії середньовічної України. З'їзд продемонстрував прагнення Вітовта до визнання європейськими монархами ВКЛ, як королівства, і його утвердження в тодішній Європі.

Водночас слід визнати, що зважаючи на велику кількість розбіжностей та суперечок між учасниками з'їзду великого політичного значення для Європи він не мав, і прийняті на ньому рішення не відіграли ключової ролі у подальших подіях та у дипломатичних стосунках між східноєвропейськими країнами. Характерним прикладом стала відсутність домовленості про коронацію Вітовта. Невдовзі після смерті Вітовта розпочались бойові дії між поляками та литовцями за панування на Волині, що засвідчило ненадійність Луцьких домовленостей. У 1431 році під час Луцької війни Польське коронне військо оточило замок і кілька тижнів тримало його в облозі. Верхній та Нижній замки Луцька успішно витримали облогу військ політичних противників литовського князя Свидригайла, захист замків очолював воєвода Юрша. Врешті, коронне військо було змушене відступити, зазнавши великих втрат. Через кілька років складна політична ситуація (а фактично – свого роду громадянська війна) призвела до того, що ВКЛ поділилося на два князівства – власне литовське на чолі зі Сигізmunдом та Луцьке (Руське) на чолі із Свидригайлом.

Також європейськими монархами не було вирішене питання про створення сильної протитурецької коаліції, а також залишилися не до кінця з'ясованими церковні та торгові питання.

Тим не менше, подальші дослідження Луцького з'їзду 1429 р. мають велике значення для з'ясування маловідомих сторінок середньовічної історії України. Тішить те, що за останні роки видано кілька книг, де досить детально проаналізовано події Луцького з'їзду 1429 р. Сподіваємося, що в подальшому дослідники продовжать вивчення цієї непересічної події в дипломатичній історії нашої держави.

1. Malyszynskie M. Łuck w wiekach średnich. – Łuck, 1939.
2. Stecki T. Łuck starożytny i dzisiejszy. – Kraków, 1876.
3. Wojnicz A. Łuck na Wołyniu. – Łuck, 1922.
4. Барабашев (Барбашев) А. Витовт Последние двадцать лет княжения. 1410–1430. – СПб, 1891.
5. Грушевський М. Історія України-Руси. т. IV. – К., 1993.
6. З'їзд європейських монархів у Луцьку в 1429 році. Матеріали III Міжнародної наукової, історико-краєзнавчої конференції. – Луцьк, 2009. – 82 с.
7. Леонтович Ф. Очерки истории литовско-русского права. СПб., 1894.
8. Луцьк. Архітектурно-історичний нарис. Б. Колосок, Р. Метельницький – Київ, 1990.
9. Мандзюк Ф., Окуневич В. У Луцькому замку, – Луцьк, 2007.
10. Мердер А. Древности Луцка и его прошлое. – К., 1910.
11. Т. Садовнік, О. Бірюліна, В. Баран. Європейський з'їзд 1429 року в Луцьку. – Луцьк, 2006.
12. Терський С. Історія Луцька. Том 1. Лучеськ X–XV ст. – Львів, 2006. – 251 с.
13. Троневиц П. Волинь в сутінках української історії XIV–XVI ст. – Луцьк, 2003.
14. Троневиц П. Луцький замок: моногр. – Луцьк: Когейс-Діксон, 2003. – 198 с.
15. Троневиц П. Луцький замок в історії України. – Луцьк, Волинська обл. друкарня, 2007. – 197 с.
16. Троневиц П. Оповідання з давньої історії Луцька. – Луцьк, 2006.
17. Троневиц П., Хілько М., Сайчук Б. Втрачені християнські храми Луцька – Луцьк, 2001.
18. Шараневич І. История Галицко-Володимирской Руси. Львов, 1863.
19. Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник. – Луцьк, 1998.
20. Старий Луцьк: Науково-інформаційний збірник. Вип. II. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2005. – 202 с.
21. Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник. Вип. III. – Луцьк: Б. в., 2007. – 196 с.

Надійшла до редколегії 17.02.12